

Kommittédirektiv

Koordinator för museisektorn



Dir.
2007:22

Beslut vid regeringssammanträde den 22 februari 2007

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare skall se över vissa frågor inom museisektorn. Utredaren skall vara en koordinator för museisektorn som, i dialog med berörda parter, prövar olika former för ökad samverkan av exempelvis administration, föremålshandling och sektorsforskning. Syftet är att frigöra resurser för museernas kärnverksamhet och att bidra till ytterligare högkvalitativ verksamhet. Uppdraget omfattar främst det statliga och statsunderstödda museiväsendet inom Kulturdepartementets ansvarsområde, men även övriga statligt finansierade museer och museiväsendet i dess helhet om synergieffekter kan uppnås för hela sektorn.

Uppdraget skall redovisas senast den 15 februari 2009.

Bakgrund

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2007 (prop. 2006/07:1, utg.omr. 17, bet. 2006/07:KrU1, rskr.2006/07:37) att en nationell koordinator för museiområdet skall tillsättas. Som skäl angavs att uttalade behov inom museiområdet i vissa delar skulle kunna tillgodoseas genom större samverkan mellan museerna. Årsredovisningar och budgetunderlag har visat på en ambition från museerna att kunna möta det ökade intresse som märkts hos allmänheten men också pekat på problem, bl.a. när det gäller verksamheternas ekonomiska situation.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2007 också aviserat en kommande kulturpolitisk översyn. Vid denna översyn skall det bl.a. prövas hur de nuvarande kulturpolitiska prioriteringarna och strukturerna förhåller sig till dagens samhälle.

Beskrivning av museisektorn i Sverige

The International Council of Museums (ICOM) har definierat ett museum som en institution som genom förvärv och bevarande, forskning och dokumentation, förmedling och undervisning skall främja förståelsen av det kulturella arvet och fördjupa kunskaperna om samhällets framväxt och dess situation i dag. Samlingar och verksamhet skall vara garanterade ett framtida bestånd.

Statens kulturråd, som har i uppdrag att föra statistik över verksamheten vid Sveriges museer och konsthallar, beräknade i den senaste redovisningen (Kulturen i siffror, 2006/4) att det finns sammanlagt 228 museer och konsthallar. Dessa museer och konsthallar uppfyller kriterier om anställd yrkesutbildad personal och att personalens sammanlagda arbete skall uppgå till minst ett årsverke utfört under 2005. Samma källa anger att det därtill finns omkring 2000 arbetslivsmuseer och hembygds gårdar. Därutöver finns det ett antal förbandsmuseer och liknande inom försvarsmakten. Museerna kan i huvudsak delas in i centrala museer, regionala museer, kommunala museer och övriga museer.

Det finns inte någon generell, övergripande författningsreglering av museerna och deras verksamhet. Inte heller finns det någon myndighet som har ett övergripande ansvar för museisektorn. Inom Regeringskansliet sorterar de statsunderstödda museerna organisatoriskt under Kulturdepartementet, bortsett från de museer som finns inom universitet och högskolor, museer inom statliga verk och bolag samt de kungliga slotssamlingarna. I kulturbudgeten (utgiftsområde 17) för 2007 fördelades totalt cirka 1,4 miljarder kronor till musei- och utställningssektorn.

Inom museisektorn finns redan idag en rad samarbeten i olika former. Flertalet av de nätverk för samarbete inom sektorn

är baserade på egna initiativ och drivs helt av de berörda institutionerna. Däribland kan nämnas de olika samarbetsråden (centralmuseernas, länmuseernas, kommunala museers, arbetslivsmuseernas m.fl.) och Riksförbundet Sveriges museer. För internationell samverkan är den svenska nationella ICOM-kommittén (the International Council of Museums) en betydande aktör.

Myndigheter och institutioner med övergripande ansvar och uppgifter

Flera myndigheter och institutioner har för museisektorn viktiga uppgifter. Vissa verksamheter kan sägas överlappa varandra, som Riksarkivet och Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna på bevarandeområdet. För de regionala museerna är ansvaret för fördelningen av bidrag delat mellan två myndigheter, medan huvudmannaskapet finns hos respektive region. Ingen myndighet har ett helhetsansvar för sektorn, till skillnad från vissa andra delvis jämförbara sektorer.

Statens kulturråd och Riksantikvarieämbetet har vissa övergripande uppgifter för museisektorn, bl.a. genom bidragsfördelningen till regionala museer. Statens kulturråd och Riksantikvarieämbetet har också regeringens uppdrag att bevaka och informera om EU:s politik och verksamhet inom kultur- och kulturarvsområdena. Tillsammans bildar dessa myndigheter EU:s kontaktkontor för kultur i Sverige (Kulturkontakt Sverige).

Även Riksutställningar har en särskild ställning eftersom myndigheten har till uppgift att bidra till museisektorn bl.a. med erfarenheter och kunskap kring utställningsverksamhet och att arbeta för utveckling av utställningsmediet.

Riksarkivet har inom arkivområdet ett närbesläktat uppdrag med museerna vad gäller bevarande av kulturarv. Riksarkivet skall tillhandahålla vissa museitjänster (Svensk museitjänst). Riksarkivet har för ändamålet lokaler som hyrs ut till olika museer och andra kulturarvsinstitutioner för bl.a. föremålsarkivering.

Ett centrum för samordning av gemensamma frågor inom arkiv-, biblioteks-, och museisektorn, ABM-centrum, bildades av Kungl. biblioteket, Nationalmuseum, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Statens kulturråd, Naturhistoriska riksmuseet, Statens ljud- och bildarkiv och Nordiska museet under 2004 med sekretariat vid Kungl. biblioteket. ABM-centrum är ett projekt som pågår t.o.m. den 31 december 2007. ABM-centrum har hittills särskilt verkat för att stimulera utvecklingen av digitalisering, dvs. överföring av objekt ur samlingar till digital form för såväl forskningens som utbildningens behov.

Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna är en statsunderstödd stiftelse som bedriver vård och konservering av museiföremål, böcker och arkivalier. Stiftelsen erbjuder bl.a. de nationella kulturarvsinstitutionerna tjänster inom vård, konservering och digitalisering.

Centrala museer och ansvarsmuseer

Av 14 centrala museer är tio statliga myndigheter och fyra stiftelser. Myndigheterna, som tillsammans driver 21 museer, är Statens historiska museer, Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde, Naturhistoriska riksmuseet, Statens museer för världskultur, Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet, Statens maritima museer, Arkitekturmuseet, Statens musiksamlingar, Statens försvarshistoriska museer och Moderna museet. Verksamheten vid Nordiska museet, Skansen, Tekniska museet och Arbetets museum bedrivs av stiftelser.

Av de centrala museerna har vissa rollen som ansvarsmuseum. Ansvarsmuseerollen är reglerad i myndighetsinstruktionen eller stiftelsestadgar och innebär i huvudsak att institutionen skall verka för samordning av museiväsendet inom ämnesområdet och bistå annan museiverksamhet på lokal och regional nivå. I detta ingår också att verka för en utveckling av kontakterna mellan museiväsendet och omvärlden. Ansvarsmuseer är i dag Statens historiska museer, Naturhistoriska riksmuseet, Nordiska museet, Moderna museet, Nationalmuseum

med Prins Eugens Waldemarsudde och Statens museer för världskultur.

Statens kulturråd har haft regeringens uppdrag att i samråd med ansvarsmuseerna utvärdera den nuvarande ansvarsmuseirollen och lämna förslag på hur ansvarsmuseirollen skulle kunna utvecklas. Därutöver har rådet haft i uppdrag att pröva förutsättningarna för att göra Åjtte svenskt fjäll- och same-museum till ett ansvarsmuseum. Statens kulturråd slutredovisade sitt uppdrag i december 2006 (Ku2007/197, 792/Kr). Förslagen bereds nu inom Regeringskansliet.

Regionala museer

I vart och ett av de 21 länen finns minst ett regionalt museum som får statsbidrag. Huvudman för ett regionalt museum är vanligen landstinget eller regionen eller en kommun. De flesta regionala museer drivs i stiftelseform.

Kommunala museer

I många kommuner finns museer där kommunen är huvudman (kommunala museer). Något statsbidrag utgår inte till dessa, annat än i form av enstaka projektmedel.

Övriga museer

Det finns ett stort antal museer i landet som bedrivs i olika former och med olika förutsättningar. Dessa får inte något statligt stöd annat än i form av enstaka projektmedel. Via statsbudgeten fördelas dock för innevarande år ca 40 miljoner kronor till ett antal, särskilt angivna museer, däribland Drottningholms teatermuseum, Nobelmuseet, Röhsska museet, Millesgården och Zornsamlingarna.

Statsbidrag fördelas också via Riksantikvarieämbetet till arbetslivsmuseer. För innevarande år uppgår bidraget till 4 miljoner kronor. För dessa medel inkom under 2006 nära 400 ansökningar om bidrag, vilket ger en fingervisning om antalet arbetslivsmuseer.

Uppdraget

En särskild utredare skall se över vissa frågor inom museisektorn. Utredaren skall vara en koordinator för museisektorn som, i dialog med berörda parter, prövar olika former för ökad samverkan mellan museerna. Syftet är att frigöra resurser för museernas kärnverksamhet och att bidra till ytterligare högkvalitativ verksamhet.

Den huvudsakliga uppgiften för koordinatoren är att pröva olika former för ökad samverkan. Det kan exempelvis gälla samverkan kring administration, juridiska frågor, vidareutbildning, sponsring, sektorsforskning, depositionsverksamhet och bevarandefrågor. Koordinatoren skall även föreslå hur ökad samverkan och eventuella stödfunktioner inom museiområdet lämpligast kan åstadkommas och organiseras efter det att koordinatoren avslutat sitt uppdrag.

Uppdraget omfattar främst det statliga och statsunderstödda museiväsendet inom Kulturdepartementets ansvarsområde, samt övriga statligt finansierade museer och museiväsendet i sin helhet om synergieffekter kan uppnås för hela sektorn.

Koordinatoren skall förutom med berörda museer samråda även med andra berörda parter, såsom Statens kulturråd, Riksantikvarieämbetet, Riksställningar, delar av högskolesektorn och Ekonomistyrningsverket. Koordinatoren bör även inhämta internationella erfarenheter på området.

Kulturdepartementet arrangerar den 23 februari 2007 ett rundabordssamtal, om samverkan inom museisektorn och uppdraget som museikoordinator. Representanter för alla delar av museisektorn skall medverka. Diskussionerna kommer att dokumenteras. Detta material skall vara ett underlag för museikoordinatoren i dennes uppdrag.

I den kulturpolitiska översynen som aviserats i budgetpropositionen för 2007 kommer även museisektorn att ingå. Museikoordinatoren skall bistå utredningen i arbetet med de fördjupningar som behövs när det gäller museerna. Regeringen avser att återkomma till detta i direktiven till den kommittén.

Regeringen har beslutat om kommittédirektiv för en översyn av den statliga förvaltningens uppgifter och organisation (dir

2006:123). Det uppdraget syftar bl.a. till att få till stånd en tydligare statlig förvaltningsstruktur som underlättar samverkan mellan statliga myndigheter samt klargöra vad som bör vara statliga åtaganden i form av myndighetsuppgifter. Koordinatorm skall samråda med denna kommitté.

Utredaren skall hålla berörda centrala arbetstagarorganisationer informerade om arbetet och ge dem tillfälle att framföra synpunkter.

Redovisning av uppdraget

Koordinator skall beräkna de ekonomiska konsekvenserna av de förslag som läggs fram. Om förslagen kan förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna skall koordinatorm föreslå hur dessa skall finansieras. I dessa förslag kan även ingå hur eventuell medfinansiering kan ske av berörda samverkande aktörer. Utgångspunkten skall vara oförändrade kostnadsramar. Förslagets verksamhetsmässiga och personella konsekvenser skall anges.

Koordinator skall lämna en första redogörelse av uppdraget till regeringen senast den 14 oktober 2007. Senast den 15 februari 2009 skall museikoordinator till regeringen redovisa uppdraget i dess helhet. Därefter kommer regeringen att göra en bedömning att göras av ett eventuellt fortsatt behov av en koordinatorsfunktion.

(Kulturdepartementet)